

КАУЗАЛЬНА СЕМАНТИКА КЛЮЧОВИХ КОМПОНЕНТІВ У РЕЧЕННІ З ПОШИРЮВАЧАМИ

Балаж Ю. І.

*аспірантка кафедри загального та германського мовознавства
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
вул. Шевченка, 57, Івано-Франківськ, Україна
orcid.org/0009-0008-4544-0524
yuliia.balazh.17@pnu.edu.ua*

Ключові слова: речення, семантична структура речення, каузативність, поширювач, лексичні компоненти, модифікація, каузальні конструкції, причинно-наслідковий зв'язок.

Однією з провідних функцій мови виступає здатність репрезентувати каузальні (причинно-наслідкові) відношення, що відображають структуру об'єктивної реальності. У статті здійснено комплексний аналіз каузальної семантики ключових компонентів у реченні з поширювачами, розглянутого як динамічна структурно-семантична одиниця тексту, що є актуальним напрямом сучасних лінгвістичних досліджень. Каузативність постає як універсальна типологічна категорія, що реалізується через множину мовних механізмів вираження причинно зумовлених відношень. Дослідження сфокусоване на вивченні семантичної категорії каузації як чинника, що ініціює або зумовлює виникнення інших подій чи явищ у мовній картині світу. В основній частині розглядається специфіка реалізації причинно-наслідкових відношень, що формуються за участі різноманітних лінгвістичних засобів: граматичних, лексико-семантичних та прагматичних.

Проаналізовано типологію каузальних конструкцій, репрезентованих у сучасному українському дискурсі. В основу роботи покладено вибрані дослідження українських мовознавців. Виокремлено системні ознаки функціонування сполучників каузального семантичного ряду (тому що, завдяки тому що, оскільки, адже тощо), а також досліджено синтаксичну роль предикативних і непередикативних одиниць, які виявляють причинно-зумовлені зв'язки між подієвими компонентами речення.

Особливу увагу приділено семантичній валентності дієслівних предикатів, а також ролі актантів і факультативних модифікаторів у формуванні каузальної парадигми. Установлено, що трансформаційні процеси поширення речення за рахунок уведення каузальних членів здатні суттєво модифікувати як формальну, так і змістову структуру висловлення, зумовлюючи перегрупування інформаційних фокусів та модальну переорієнтацію речення.

У результаті дослідження виявлено, що каузальні відношення в межах речення з поширювачами мають полівалентний характер, зумовлений взаємодією граматичної структури, семантичного навантаження окремих компонентів та контекстуальних чинників. Додатково з'ясовано, що каузальні відношення в поширювальних реченнях мають динамічну й багатокомпонентну природу.

CAUSAL SEMANTICS OF KEY COMPONENTS IN A SENTENCE WITH SPREADERS

Balazh Yu. I.

Postgraduate Student at the Department of General and German Linguistics

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

Shevchenko str., 57, Ivano-Frankivsk, Ukraine

orcid.org/0009-0008-4544-0524

yuliia.balazh.17@pnu.edu.ua

Key words: *sentence, semantic structure of a sentence, causality, spreader, lexical components, modification, causal constructions, cause-and-effect relationship.*

One of the leading functions of language is the ability to represent causal (causal) relations reflecting the structure of objective reality. The article presents a comprehensive analysis of the causal semantics of key components in a sentence with spreaders, considered as a dynamic structural and semantic unit of the text, which is an actual area of modern linguistic research. Causality is presented as a universal typological category, which is realised through a variety of linguistic mechanisms for expressing causal relations. The research focuses on the study of the semantic category of causation as a factor that initiates or determines the occurrence of other events or phenomena in the linguistic world picture. The main part of the article deals with the specifics of realisation of causal relations formed with the participation of various linguistic means: grammatical, lexical-semantic and pragmatic.

The article analyses the typology of causal constructions represented in modern Ukrainian discourse. The work is based on selected studies of Ukrainian linguists. The systemic features of the functioning of the conjunctions of the causal semantic series (because, because of, since, after all, etc.) are highlighted, and the syntactic role of predicative and non-predicative units that reveal causal relations between the event components of the sentence is investigated.

Particular attention is paid to the semantic valence of verbal predicates, as well as to the role of actants and optional modifiers in the formation of the causal paradigm. It is established that the transformational processes of sentence expansion through the introduction of causal members can significantly modify both the formal and semantic structure of the sentence, causing a regrouping of information focuses and modal reorientation of the sentence.

The study reveals that causal relations within a sentence with spreaders are of a multivalent nature, due to the interaction of grammatical structure, semantic load of individual components and contextual factors. Additionally, it has been found that causal relations in spreading sentences are dynamic and multicomponent in nature.

Постановка проблеми. Мова – це не лише інструмент комунікації, а й спосіб моделювання когнітивної картини світу. Поняття категорії каузальності у реченнях займає вагоме місце в сучасному мовознавстві та зберігає свою актуальність у контексті міждисциплінарного наукового дослідження.

Одним з основоположних механізмів репрезентації реальності є каузативність, тобто причинно-наслідкові відношення, що виражають логіку дійсності. У межах речення з поширювачами ця семантика набуває особливої складності завдяки взаємодії структурних, семантичних та прагматичних чинників. Проблема репрезентації

каузальних зв'язків у синтаксичних структурах, зокрема у реченнях із поширювачами, залишається однією з ключових як у теоретичному, так і в прикладному аспекті лінгвістичних досліджень.

Каузальну семантику ключових компонентів речення з поширювачами досліджували як українські, так і зарубіжні мовознавці, такі як: І. Вайнорене [Vainorenien, 2020], А. Вежицька [Wierzbicka, 1988], О. Воробець [Vorobets, 2022], О. Далте [Далте, 2023], Н. Дячук [Дячук, 2022], А. Загнітко [Загнітко, 2007], О. Залужна [Залужна, 2019], Т. Криворучко [Криворучко, 2022], І. Кучман [Кучман, 2012], Н. Леміш [Lemish, 2020], П. Пардеші [Pardeshi, 2002], М. Степаненко [Степаненко,

2001], М. Шібатані [Shibatani, 2002] та ін. У працях дослідників висвітлено аспекти каузальності у структурі складного речення, у фреймовому моделюванні семантики предиката, а також у когнітивно-дискурсивному аспекті.

Проте недостатньо вивченим залишається питання аналізу каузальної семантики поширювачів як важливих модифікаторів речення. Зокрема, не вистачає ґрунтовного аналізу того, як поширювачі впливають на вираження, трансформацію або імпліцитність причинно-наслідкових відношень, які смислові навантаження реалізуються через додаткові синтаксичні компоненти та як ці процеси функціонують у художньому дискурсі.

Таким чином, актуальність теми зумовлена необхідністю поглибленого дослідження каузальних структур у комунікативно значущому контексті, що охоплює семантичну варіативність поширювачів, їхню синтаксичну позицію та когнітивну природу у складі речення.

Мета статті полягає у здійсненні функційно-семантичного аналізу каузального значення ключових компонентів у реченні з поширювачами.

Досягненню мети сприяє вирішення таких **завдань**: окреслити теоретичні засади вивчення каузальності в сучасному мовознавстві; визначити основні структурні засоби вираження каузальних відношень; проаналізувати синтаксичні та семантичні особливості ключових компонентів речення з поширювачами, які беруть участь у формуванні каузального значення.

Об'єктом дослідження є структурно-семантична організація речень із поширювачами в сучасній українській мові, зокрема у межах предикативних конструкцій, що реалізують каузальні відношення.

Предметом цієї розвідки є каузальна семантика ключових компонентів речення, модифікованих поширювачами, а також механізми формування й інтерпретації причинно-наслідкових зв'язків у таких конструкціях на лексико-синтаксичному та когнітивно-семантичному рівнях.

Виклад основного матеріалу. Насамперед варто окреслити зміст поняття «речення з поширювачем». Виходячи із наукових напрацювань О. Воробця, убачаємо, що під терміном «поширювач» слід розуміти «мінімальну синтаксичну одиницю, що становить структурно-організовану єдність семантичного змісту, сформовану внаслідок інтеграції одного, двох або кількох компонентів, які поєднують у собі комплексні семантико-синтаксичні характеристики й здатні функціонувати у статусі синтаксем як субстанційного, так і предикативного характеру» [Воробець, 2017, с. 25].

Каузативність як лінгвістична категорія репрезентує причинно-наслідкову детермінацію об'єктивної дійсності у мовній картині світу й постає однією з

універсальних, онтологічно зумовлених категорій, що слугує важливим інструментом концептуалізації досвіду у синтаксичній структурі мовлення.

Згідно з позицією О. Залужної, каузативність постає як іманентна мовознавча категорія, притаманна переважно дієсловним одиницям, що вербалізують причинно-наслідкову кореляцію між різнорівневими подієвими або станними структурами [Залужна, 2019, с. 13]. У межах лінгвістичного аналізу ця категорія інтерпретується як відношення типу «X є причиною виникнення Y» або «X детермінує Y».

Категорія каузативності репрезентує суто лінгвістичне функційно-семантичне утворення, що реалізується у значно звуженому концептуальному обсязі, обмежуючись фіксацією безпосередніх причинно-наслідкових реляцій у системі мови та мовлення. Її специфіка полягає у чітко маркованій дихотомії «причина ↔ наслідок», яка формується не на рівні когнітивної діяльності мовця, а саме в межах мовної структури й синтаксичної організації висловлення [Далте, 2023, с. 145].

Каузативні відношення можуть проявлятися у різних формах. Потужна форма каузування спостерігається тоді, коли між учасниками каузативної ситуації існує соціальна ієрархія – коли ініціатор дії (суб'єкт) займає вищу позицію за рангом, віком або статусом. У таких випадках мовці надають перевагу вербативам із семантикою наказу чи спонукання на відміну від вербативів, що позначають прохання чи дозвіл. Тобто вибір каузативних конструкцій певного семантичного поля зумовлений жанровими, контекстуальними та стилістичними чинниками [Wierzbicka, 1988].

Як наголошує М. Степаненко, каузальні зв'язки у семантичній структурі речення виявляються за наявності учасників ситуації, які функціонують як чинники сприяння або протидії перебігу процесу. Причинові відношення, репрезентуючи один із різновидів циркумстантивних (обставинних) семантичних реляцій, постають як базові структурно-змістові елементи глибинного рівня речення. Їх експлікація у поверхневій структурі може варіюватися: у низці випадків ці відношення виражаються за допомогою маркованих мовних засобів, тоді як в інших – залишаються імпліцитними, не маючи прямої формалізованої реалізації у синтаксичній лінійній послідовності компонентів речення [Степаненко, 2001, с. 128].

Таким чином, у контексті каузативності ключовими є ті компоненти, що вказують на:

- причину дії або стану (каузативний модифікатор);
- наслідок події (іноді як результативний актант);
- ініціатора дії (каузатор);
- учасника, що зазнає дії (пацієнс).

Отже, каузативну конструкцію можна представити у вигляді моделі, для якої типовим є наявність каузатора, дії-каузації, об'єкт каузації і результат каузації.

У реченні з поширювачами каузальна семантика виражається через різні лексико-граматичні засоби, які вказують на причинно-наслідкові відношення між подіями чи діями. Така семантика реалізується через:

– спеціальні сполучники та сполучні слова (*бо, через те що, тому що, оскільки, адже, від того що, бо ж, завдяки тому що, унаслідок того що* тощо). Розглянемо на прикладах: *А ще кажуть – відісланий він звіти, аби лад у нас навести, бо ніхто вже законів святих не шанує, а як шанує, то не так* (М. Соколян); *Сам по собі цей технічний виверт жодною новацією не був, адже ним уже встигли доскоchu накористуватися цілі легіони кіноробів – від Бергмана й Тарковського і до недавнього Мулен Ружа* (Ю. Андрухович); *Завдяки тому, що Уміда була така маленька, вона легко проходила крізь натовп, тут і там пірнаючи між людей чи прослизавши повз тканину торгового намету* (А. Чапай);

– предикативну каузативність із дієсловами каузативного значення (*змусити, примусити, дозволити, змотивувати, викликати, спонукати* тощо). Наприклад: *Його враз напружена постаць змусила всіх зупинитися й не дихати* (В. Шкляр); *Але найкоштовнішою прикрасою людини вона завжди вважала талант, той особливий вогник, що спонукає людину створювати те, чого раніше в світі не було* (Є. Кононенко); *Розкидане по кімнаті різнокольорове дрантя, яке я добирала з особливою прискіпливістю і ретельністю, тепер викликало хіба що глухе роздратування* (М. Матіос);

– іменники каузального значення в обставинних конструкціях, інакше кажучи, іменники типу *причина, підстава, наслідок, результат* у конструкціях із прийменниками: *завдяки, через, унаслідок, в результаті*. Наприклад: *...бо з огляду на військовий час він може бути віднесений до людей, що становлять небезпеку для нового ладу, як це вже мало й не сталося через непотрібну запопадливість функціонерів гестапо...* (П. Загребельний);

– інфінітивні конструкції, наприклад: *Лише боязнь бути посвареною змусила Юр'яну подивитися Довгополові в очі* (М. Матіос); *Нещирість складно приховати, тож з причини прагнення узабезпечитись від ситуації коли наслідком необережного слова може бути чийсь арешт, спонукало мене звести нашу дискусію до мінімуму* (О. Вахній);

– модальні дієслова, наприклад: *Він ішов так швидко, як тільки міг, прогонисто викидав уперед то одну, то другу ногу, мав цибаті, аж он*

які; той, хто за ним намірився гнатися, мусив нарешті зрозуміти, що справа його геть програна, безнадійна від самого початку, і воно таки справді, мабуть, так і сталося... (П. Загребельний); *Ох і довго йому довелося рахувати! Шишки заповнювали дупло* (В. Бережний).

Варто зазначити, що предикативна форма виражає каузальність через підрядне речення, а непередикативна – через інфінітивні чи дієприкличникові конструкції, а також за допомогою номінативних зворотів.

Таким чином, поширювальні речення з поширювачами причини є найбільш прозорою формою реалізації каузації, де сполучники типу *бо, тому що, оскільки, через те що, від того що* виступають явними індикаторами причинності. Їхня роль полягає у структурному та смислово підпорядкуванні причини наслідковій дії, при цьому каузація найчастіше оцінюється як реальна, логічно обґрунтована або ситуаційна.

Як можемо бачити, каузативні вербативи (*змусити, спонукати, наказати, дозволити, порадити* тощо) фокусують увагу на відношенні між каузатором (ініціатором дії) та каузатом (виконавцем дії). Вони вводять каузальність на предикативному рівні, де дія не просто здійснюється, а стає результатом впливу іншого учасника. Такий тип конструкцій важливий для моделювання ієрархічних відносин між суб'єктами мовлення, а також демонструє ступінь примусу або добровільності.

Натомість конструкції на зразок *через (щось), завдяки (комусь/чомусь), унаслідок (чогось)* тощо реалізують каузат на обставинному рівні, де дія пояснюється певним зовнішнім чинником або умовою. Ці конструкції хоч і не змінюють структури речення на синтаксичному рівні, значно розширюють його семантику, додаючи інформацію про джерело або мотивацію дії. Звертаємо увагу, що при цьому модальність (негативна/позитивна оцінка причини) формується лексично: *через* часто має негативний відтінок, *завдяки* – позитивний.

Інфінітив у складі каузативних конструкцій є засобом розмежування каузативного ядра (впливу) та власне дії, яку виконує каузат. У типовій моделі *каузатор + каузативне дієслово + каузат + інфінітив* останній формально виражає дію, яка є результатом спонукального впливу. На нашу думку, саме такі конструкції дають змогу фіксувати неперервність дії між суб'єктами та максимально компактно передавати складну причинно-наслідкову структуру в межах одного речення.

Модальні форми (*довелося, мусив, слід було, не міг не* тощо) репрезентують імпліцитну каузацію, де джерелом дії виступає не особа, а умова, обставина або внутрішній моральний обов'язок. Вони характерні для текстів, де потрібно передати об'єктивний примус, соціальний або етичний

тиск, а також внутрішню необхідність. У таких випадках суб'єкт діє не з власної волі, а під тиском чинників, які часто не називаються прямо, але легко виводяться з контексту.

За дослідженням І. Кучман, у структурі каузативних конструкцій, зреалізованих за допомогою адвербативних одиниць із причиновою семантикою, спостерігається структурна асиметрія компонентів: консеквентна частина, як правило, репрезентується розгорнутим предикативним комплексом, здебільшого у формі вербативного присудка, тоді як антецедент подається у згорнутому вигляді, реалізуючись переважно через односкладовий адвербативний елемент [Кучман, 2012, с. 57].

Розглянемо речення *Завдяки Ларіоновій гарячкової промові він раптом збагнув, що його так занепокоїло в тій давній розмові з Гамалієм* (В. Шкляр). Уважаємо, що тут простежується характерна для української мови структурна асиметрія каузативної конструкції, що реалізується за допомогою адвербативної одиниці з причинним значенням. Так, причинний компонент представлено лаконічною конструкцією *завдяки Ларіоновій гарячкової промові*, яка функціонує як згорнутий поширювач причини. Він не містить предикативного ядра і представлений лише субстантивною групою з атрибутами при ній, що уточнюють характер мовленнєвого впливу. Цей фрагмент несе семантику зовнішнього імпульсу – емоційного, навіть афективного, який ініціює усвідомлення в персонажа. Натомість наслідкова частина – *він раптом збагнув, що його так занепокоїло в тій давній розмові з Гамалієм* – є розгорнутим предикативним комплексом, до складу якого входять основний предикат (*збагнув*) та поширювальне речення, яке деталізує об'єкт ментальної дії (*що його так занепокоїло...*). Цей консеквент має внутрішню структурну глибину, містить у собі не лише когнітивний результат (усвідомлення), а й відсилає до іншого діалогічного епізоду, що збагачує причинно-наслідкову семантику оповіді. Таким чином, конструкція ґрунтується на типовому для українського синтаксису розподілі інформаційного навантаження: причина оформлюється компактно, через імпліцитний поширювач, тоді як наслідок – повноцінно розгортається у вигляді складної синтаксичної структури. Уважаємо, що подібна організація дає змогу не лише досягнути економії мовного вираження, а й виразити складні ментальні й емоційні стани героя, зберігаючи логічну та стилістичну цілісність висловлення.

Слід зауважити, що у структурі речення з поширювачами каузальні компоненти не просто додають причину до наслідку – вони трансформують інформаційну структуру всього висловлення, тобто:

- фокус зміщується до причинного компонента;

- змінюється модальність: речення набуває пояснювального або виправдувального характеру;

- з'являється багатоконфліктність: каузальний ланцюг часто складається з декількох послідовних підстав.

Розглянемо на прикладі речення *Той мовчав, бо не хотів суперечок, які могли призвести до конфлікту, що загрожував усім* (О. Гончар). Тут реалізовано багаторівневу каузальну структуру, яка створює ланцюг каузальних залежностей. Ці зв'язки можна умовно структурувати як каузальний ланцюг:

перший рівень каузальності:

- *Той мовчав, бо не хотів суперечок* → пряме вказування на мотиваційну причину дії (мовчання). Із семантичного погляду представлена власне мотиваційна каузальність, тобто суб'єктна, психологічна мотивація, що виражає внутрішній причинний імпульс;

другий рівень:

- *не хотів суперечок, які могли призвести до конфлікту* → потенційна ситуативна причина уникнення (експлікація мотиву): суперечки як передумова конфлікту.

третій рівень:

- *конфлікт, що загрожував усім* → оціночно-модальна причина небажаності конфлікту: він містить негативну перцептивну перспективу (загроза).

Отже, кожен з елементів ланцюга репрезентує різний рівень концептуалізації причинності, тобто маємо не механічне накопичення причин, а динамічне розгортання ментальної картини ситуації, у якій суб'єкт діє за певною логікою уникнення небезпеки. На нашу думку, така побудова характерна для когнітивної репрезентації складних ментальних процесів, у яких відбувається мотиваційне обґрунтування поведінки суб'єкта через фільтр негативних наслідків. У реченні причинно-наслідкова логіка реалізована через ієрархічну побудову підрядних речень, зміщення інформаційного фокуса до мотиваційних та оцінних чинників, а також через прагматично модальну рамку виправдання. Такі конструкції демонструють семантичну складність, типову для психолінгвістичного моделювання мислення в мові.

Висновки і перспективи подальших розробок. Отже, каузальна семантика в реченнях із поширювачами – це багаторівнева система вираження смислової залежності між подіями, у якій мовець визначає, чому щось сталося або було зроблено. Як засвідчило наше дослідження, поширювачі як ключові компоненти речення не лише модифікують предикативну основу речення, а й істотно впливають на інтерпретацію каузальних відношень між суб'єктом, дією та об'єктом дії.

У синтаксичному плані каузація може бути реалізована як явно (через сполучники, каузативні вербативи, обставини), так і приховано (через модальні або інфінітивні конструкції). Відповідно, сила, характер і природа каузального зв'язку залежать від лексичного вибору, контексту мовлення, жанру та стилю тексту, а також від статусно-соціальних або прагматичних особливостей мовленнєвої ситуації.

Здобуті результати наукової розвідки становлять вагомий цінність для подальшого розроблення моделей синтаксичної каузальності з метою поглиблення розуміння семантичної будови речення, а також можуть бути імплементовані в освітній, мовознавчий і прикладний аспекти лінгвістичних студій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Воробець О.Д. Поширювачі семантичної моделі речення: синтагматичний аспект. *Українознавчі студії*. 2017. Вип. 18. С. 23–27.
2. Далте О.Ю. Комплексний підхід до вивчення семантики каузальності крізь призму філософських та лінгвістичних студій. *Закарпатські філологічні студії*. 2023. Вип. 27(1). С. 141–146.
3. Дячук Н.В., Криворучко Т.В. Функціонально-семантична природа категорії каузативності. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологія»*. 2022. Вип. 82. С. 38–41.
4. Загнітко А.П. Теорія сучасного синтаксису : монографія. Вид. 2-е, випр. і доп. Донецьк : ДонНУ, 2007. 294 с.
5. Залужна О.О. Лексико-стилістичні та структурно-синтаксичні особливості привативних дієслів в англійській та українській мовах : монографія (Типологічні, зіставні, діахронічні дослідження). Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2019. 316 с.
6. Кучман І.М. Структурно-семантичні особливості каузативних прислівників в українській мові. *Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. 2012. Вип. 7(2). С. 55–61.
7. Степаненко М.І. Валентність каузального поширювача і її зв'язок із семантичною та формально-граматичною структурою речення. *Вісник Запорізького державного університету*. 2001. Вип. 3. С. 128–135.
8. Shibatani M., Pardeshi P. The causative continuum. *Typological studies in language*, 48(1). 2002. P. 85–126.
9. Vainoren I.P., Lemish N.Ye. Multidisciplinary aspects of causality as an ontological and epistemological category. *Journal of History Culture and Art Research*, 9(1). 2020. P. 305–314.
10. Vorobets O. 2022. Functional and Semantic Extension of the Sentence of the Modern Ukrainian Literary Language. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*. 8, 2 (Jun. 2022), 131–136.
11. Wierzbicka A. *The Semantics of Grammar* (Studies in Language Companion Series, 18). Amsterdam, Philadelphia : John Benjamins, 1988. 617 p.
12. Корпус української мови. URL: <http://www.mova.info/corpus.aspx> (дата звернення: 20.04.2025).

REFERENCES

1. Vorobets, O.D. (2017) Poshyriuvachi semantychnoi modeli rechennia : syntahmatychnyi aspekt [Disseminators of the semantic model of the sentence : syntagmatic aspect]. *Ukrainoznavchi studii*, vol. 18, Ivano-Frankivsk, pp. 23–27.
2. Dalte, O.Yu. (2023) Kompleksnyi pidkhid do vyvchennia semantyky kauzalnosti kriz pryzmu filosofskykh ta linhvistychnykh studii [An integrated approach to the study of the semantics of causality through the prism of philosophical and linguistic studies]. *Zakarpatski filolohichni studii*, vol. 27 (1), pp. 141–146.
3. Diachuk, N.V., Kryvoruchko, T.V. (2022) Funktsionalno-semantychna pryroda katehorii kauzatyvnosti [Functional and semantic nature of the category of causality]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia» : serii «Filolohiia»*, vol. 82, pp. 38–41.
4. Zahnitko, A.P. (2007) Teoriia suchasnogo syntaksysu : monohrafiia [Theory of Modern Syntax] : a monograph, Vyd. 2-he, vypravl. i dop, Donetsk : DonNU.
5. Zaluzhna, O.O. (2019) Leksyko-stylistychni ta strukturno-syntaksyschni osoblyvosti pryvatyvnykh diiesliv v anhliiskii ta ukrainskii movakh [Lexico-stylistic and structural-syntactic features of privative verbs in English and Ukrainian] : monohrafiia (Typological, comparative, diachronic studies), Vinnytsia : TOV «TVORY».
6. Kuchman, I.M. (2012) Strukturno-semantychni osoblyvosti kauzatyvnykh pryslivnykiv v ukrainskii movi [Structural and semantic features of causative adverbs in the Ukrainian language]. *Filolohichni studii: Naukovyi visnyk Kryvorizkoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu*, vol. 7 (2), pp. 55–61.
7. Stepanenko, M.I. (2001) Valentnist kauzalnoho poshyriuvacha i yii zviazok iz semantychnoiu ta formalno-hramatychnoiu strukturoiu rechennia [Valence of the causal propagator and its connection with the semantic and formal-grammatical structure of the sentence]. *Visnyk Zaporizkoho derzhavnogo universytetu*, vol. 3, Zaporizhzhia, pp. 128–135.

8. Shibatani, M., Pardeshi, P. (2002) The causative continuum. *Typological studies in language*, 48(1), pp. 85–126.
9. Vainorenko, I.P., Lemish, N.Ye. (2020) Multidisciplinary aspects of causality as an ontological and epistemological category. *Journal of History Culture and Art Research*, 9(1), pp. 305–314.
10. Vorobets, O. 2022. Functional and Semantic Extension of the Sentence of the Modern Ukrainian Literary Language. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*. 8, 2 (Jun. 2022), 131–136.
11. Wierzbicka, A. (1988) The Semantics of Grammar (Studies in Language Companion Series, 18). Amsterdam, Philadelphia : John Benjamins.
12. Korpus tekstiv ukrainskoi movy. URL: <http://www.mova.info/corpus.aspx> (data zvernennia: 20.04.2025).